

Вищий державний навчальний заклад України
«Українська медична стоматологічна академія»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра експериментальної та клінічної фармакології
з клінічною імунологією та алергологією

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
з науково-педагогічної роботи
ВДНЗУ «Українська медична
стоматологічна академія»
професор _____ В.М. Бобирьов
“ _____ ” _____ 2017р.

ЗМІНИ

ДО РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

фармакологія

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань _____ 1201 Медицина

Напрямок підготовки 1201 Медицина

Спеціальність 7.12010001 «Лікувальна справа»; 7.12010002 «Педіатрія»

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____ спеціаліст

факультет (и) медичний факультет №1; медичний факультет № 2
(назва факультету (ів))

У зв'язку зі зменшенням кількості аудиторних годин і збільшенням позааудиторних годин, виділених на вивчення навчальної дисципліни «Фармакологія» на 2017/2018 навчальний рік до робочої навчальної програми з дисципліни внесені зміни, відповідно до яких тематичний план з практичних та самостійних занять, лекцій наступний:

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 7,0	Галузь знань <i>1201 Медицина</i>	<u>Нормативна</u> Вибіркова (потрібне підкреслити)	
	Напрямок підготовки <i>1201 Медицина</i>		
Модулів – 2	Спеціальність: 7.110101 «Лікувальна справа»; 7.110104 «Педіатрія»; 7.110105 «Медико-профілактична справа»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 13		3	
Загальна кількість годин – 210		Семестр	
		5-6-й	
		Лекції	
Тижневих навчальних годин: I семестр: аудиторних, всього – 48 , в т.ч. лекції – 18 , семінарські – , практичні – 30 , самостійна робота студента – 72 II семестр: аудиторних, всього – 42 , в т.ч. лекції – 22 , семінарські – , практичні – 20 , самостійна робота студента – 48	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>Спеціаліст</i> <i>7.110101 Лікувальна справа</i>	40 год.	
		Семінарські заняття	
		-	
		Практичні заняття	
		50 год.	
		Самостійна робота	
		120 год.	
		Вид контролю: поточний, рубіжний тестовий заклучний модульний, семестрова підсумкова атестація	

Примітка:

Співвідношення (%) кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи: **43% та 57%.**

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Семін.	Практ.	СРС
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Лікарська рецептура. Загальна фармакологія. Фармакологія засобів, що впливають на нервову систему. Фармакологія засобів, що впливають на серцево-судинну систему.	100	16		26	58
Змістовий модуль 1. Лікарська рецептура.				6	6
Змістовий модуль 2. Історія лікознавства та фармакології. Загальна фармакологія.		4		2	8
Змістовий модуль 3. Лікарські засоби, що впливають на аферентну іннервацію.				2	3
Змістовий модуль 4. Лікарські засоби, що впливають на еферентну іннервацію.		4		4	10
Змістовий модуль 5. Лікарські засоби, що пригнічують функцію ЦНС.		2		4	11
Змістовий модуль 6. Психотропні лікарські засоби. Психостимулятори. Антидепресанти. Лікарські засоби, що впливають на кровообіг мозку. Ноотропні лікарські засоби. Аналептики.		2		2	10
Змістовий модуль 7. Фармакологія засобів, що впливають на функцію серцево-судинної системи.		4		6	10
Модуль 2. Фармакологія засобів, що впливають на функцію органів та систем. Гормональні, вітамінні, протизапальні, протиалергічні, імунотропні та ферментні лікарські засоби. Фармакологія протимік-робних, противірусних, протипаразитарних, протипротозойних, протигрибкових, протиблас-томних лікарських засобів. Препарати кислот, лугів та солей лужноземельних металів.	110	24		24	62
Змістовий модуль 8. Фармакологія лікарських засобів, що впливають на функцію органів дихання, травлення, біометрію, функцію нирок.		4		8	20
Змістовий модуль 9. Лікарські засоби, що впливають на систему крові. Імунотропні та протипухлинні лікарські засоби.		2		2	7
Змістовий модуль 10. Вітамінні та гормональні лікарські засоби. Протизапальні та протиалергічні лікарські засоби.		6		4	10
Змістовий модуль 11. Протимікробні, противірусні, протигрибкові лікарські засоби.		10		6	15
Змістовий модуль 12. Протипаразитарні лікарські засоби.				2	3
Змістовий модуль 13. Препарати кислот, лугів та солей лужноземельних металів. Принципи лікування гострих отруєнь.		2		2	7
Усього годин	210	40		50	120

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Модуль 1. Лікарська рецептура. Загальна фармакологія. Фармакологія засобів, що впливають на нервову систему. Фармакологія засобів, що впливають на серцево-судинну систему.		16
1	Історія розвитку фармакології. Стан сучасної фармакології. Закон України „Про лікарські засоби”. Загальна фармакологія.	2
2	Загальна фармакологія. Фармакодинаміка. Побічна дія ліків.	2
3	Фармакологія засобів, що впливають на еферентну холінергічну іннервацію. М-,Н-холіноміметики. Антихолінестеразні лікарські засоби. М-,Н-холіноблокатори. М-холіноміметики та М-холіноблокатори, Н-холіноблокатори (гангліоблокатори, міорелаксанти).	2
4	Фармакологія засобів, що впливають на еферентну адренергічну іннервацію. Адреноміметики, адреноблокатори, симпатолітики.	2
5	Фармакологія речовин, що впливають на ЦНС. Наркотичні та ненаркотичні анальгетики.	2
6	Фармакологія невролептиків, транквілізаторів, солей літію та седативних засобів.	2
7	Кардіотонічні лікарські засоби. Фармакологія серцевих глікозидів. Протиаритмічні препарати. Лікарські засоби для лікування ішемічної хвороби серця.	2
8	Антигіпертензивні лікарські засоби. Гіполіпідемічні лікарські засоби. Ангіопротектори.	2
Модуль 2. Фармакологія засобів, що впливають на функцію органів та систем. Гормональні, вітамінні, протизапальні, протиалергічні, імунотропні, протибластомні та ферментні лікарські засоби. Фармакологія протимікробних, противірусних, протипаразитарних, протипротозойних, протигрибкових лікарських засобів. Препарати кислот, лугів та солей лужноземельних металів.		24
1	Фармакологія речовин, що впливають на функцію органів дихання.	2
2	Фармакологія речовин, що впливають на функцію органів травлення.	2
3	Фармакологія речовин, що впливають на систему крові: коагулянти, антикоагулянти, фібринолітичні препарати, інгібітори фібринолізу, антиагреганти.	2
4	Вітамінні препарати. Антивітаміни.	2
5	Гормональні препарати, їх синтетичні замінники та антагоністи.	2
6	Гормональні препарати, протизапальні та протиалергічні лікарські засоби.	2
7	Фармакологія протимікробних засобів. Антисептики та дезінфікуючі лікарські засоби.	2
8	Фармакологія протимікробних засобів. Антисептики та дезінфікуючі лікарські засоби. Синтетичні антимікробні засоби.	2
9	Фармакологія антибіотиків.	2
10	Фармакологія антибіотиків. Принципи раціональної антибіотикотерапії.	2
11	Протитуберкульозні лікарські засоби. Противірусні препарати. Огляд завдань до тестового контролю «Крок-1»	2
12	Основні принципи лікування гострих отруєнь лікарськими засобами. Антидоти.	2
	РАЗОМ	40

6. Теми практичних занять (за модулями і змістовими модулями)

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Модуль 1. Лікарська рецептура. Загальна фармакологія. Фармакологія засобів, що впливають на нервову систему. Фармакологія засобів, що впливають на серцево-судинну систему.		
<i>Змістовий модуль 1. Лікарська рецептура.</i>		
1	Закон України „Про лікарські засоби”. Введення в лікарську рецептуру. Тверді дозовані лікарські форми. М'які дозовані лікарські форми. Форми для ін'єкцій. Рідкі дозовані лікарські форми.	2
2	Недозовані лікарські форми.	2
3	Підсумкове заняття з медичної рецептури.	2
<i>Змістовий модуль 2. Історія лікознавства та фармакології. Загальна фармакологія</i>		
4	Введення в фармакологію. Історія фармакології. Фармакокінетика лікарських засобів. Фармакодинаміка лікарських засобів. Принципи класифікації лікарських засобів.	2
<i>Змістовий модуль 3. Лікарські засоби, що впливають на аферентну іннервацію</i>		
5	Лікарські засоби, що пригнічують аферентну іннервацію. Анестезуючі, в'язучі, обволікаючі, адсорбуючі лікарські засоби. Лікарські засоби, що збуджують аферентну іннервацію. Подразнювальні лікарські засоби.	2
<i>Змістовий модуль 4. Лікарські засоби, що впливають на еферентну іннервацію</i>		
6	Лікарські засоби, що діють в холінергічних синапсах. М- і Н- холіноміметики. Антихолінестеразні лікарські засоби. М-холіноміметики, Н-холіноміметики. М-холіноблокатори. Н-холіноблокатори.	2
7	Лікарські засоби, що впливають на передачу збудження в адренергічних синапсах. Адреноміметики, симпатоміметики. Антиадренергічні лікарські засоби, симпатолітики. Дофамінергічні лікарські засоби. Тестовий контроль з змістових модулів 1-4.	2
<i>Змістовий модуль 5. Лікарські засоби, що пригнічують функцію центральної нервової системи</i>		
8	Засоби для наркозу. Фармакологія і токсикологія спирту етилового. Фармакологія наркотичних анальгетиків. Фармакологія ненаркотичних анальгетиків.	2
9	Невролептики, транквілізатори, солі літію, седативні препарати. Снодійні, протиепілептичні, протипаркінсонічні лікарські засоби. Засоби для профілактики та лікування розсіяного склерозу.	2
<i>Змістовий модуль 6. Психотропні лікарські засоби</i>		
10	Антидепресанти. Ноотропні препарати. Психотропні стимулятори. Психодислептики. Актопротектори, адаптогени.	2
<i>Змістовий модуль 7. Фармакологія засобів, що впливають на функцію серцево-судинної системи.</i>		
11	Кардіотонічні лікарські засоби. Серцеві глікозиди, протиаритмічні препарати.	2
12	Лікарські засоби, що використовуються для лікування хворих на ішемічну хворобу серця (антиангінальні лікарські засоби). Антигіпертензивні препарати. Гіполіпідемічні лікарські засоби. Тестовий контроль з змістових модулів 5-7.	2
13	<i>Підсумковий модульний контроль: Контроль практичної підготовки. Тестовий контроль теоретичної підготовки</i>	2
РАЗОМ		26
Модуль 2. Фармакологія засобів, що впливають на функцію органів та систем. Гормональні, вітамінні, протизапальні, протиалергічні, імунотропні, протибластомні та ферментні лікарські засоби. Фармакологія протимікробних, противірусних, протипаразитарних, протипротозойних, протигрибкових лікарських засобів. Препарати кислот, лугів та солей лужноземельних металів.		

Змістовий модуль 8. Фармакологія лікарських засобів, що впливають на функцію органів дихання, органів травлення, функцію нирок та міометрію.		
14	Лікарські засоби, що діють на функцію органів дихання. Протикашльові препарати.	2
15	Лікарські засоби, що впливають на функцію органів травлення. Засоби, що впливають на апетит та функції залоз шлунку, печінки, жовчного міхура, підшлункової залози та кишечника.	2
16	Лікарські засоби, що впливають на функцію нирок, тонус та скоротливу активність міометрію.	2
Змістовий модуль 9. Лікарські засоби, що впливають на систему крові. Імунотропні препарати.		
17	Засоби, що впливають на систему зсідання крові та фібриноліз.	2
18	Засоби, що впливають на кровотворення. Імуномодулятори. Протипухлинні лікарські засоби.	2
Змістовий модуль 10. Вітамінні та гормональні лікарські засоби. Протизапальні та протиалергічні лікарські засоби.		
19	Вітамінні лікарські засоби. Антивітаміни.	2
20	Гормональні препарати, їх синтетичні замінники та антагоністи. Протизапальні та протиалергічні препарати. Тестовий контроль з змістових модулів 8-10.	2
Змістовий модуль 11. Протимікробні, противірусні, протигрибкові лікарські засоби		
21	Антисептичні та дезінфікуючі лікарські засоби. Сульфаніламід. Фторхінолони та інші синтетичні антибактерійні препарати. Протимікозні лікарські засоби.	2
22	Фармакологія антибіотиків.	2
23	Протитуберкульозні засоби. Протиспірохетозні засоби. Противірусні препарати.	2
Змістовий модуль 12. Протипаразитарні лікарські засоби.		
24	Протипротозойні лікарські засоби. Протигельмінтні лікарські засоби.	2
Змістовий модуль 13. Препарати кислот, лугів та солей лужноземельних металів. Принципи лікування гострих отруєнь.		
25	Препарати кислот, лугів та солей лужноземельних металів. Тестовий контроль з змістових модулів 11-13. Принципи лікування гострих отруєнь. Антидоти. Підсумкова семестрова атестація. Підсумковий модульний контроль: Контроль практичної підготовки. Тестовий контроль теоретичної підготовки.	2
РАЗОМ		24

7. Самостійна робота студента (за модулями і змістовими модулями)

№ з/п	ТЕМА	К-сть годин	Вид контролю
Модуль 1. Лікарська рецептура. Загальна фармакологія. Фармакологія засобів, що впливають на нервову систему. Фармакологія засобів, що впливають на серцево-судинну систему.			
I.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	14	Поточний контроль на практичних заняттях
II.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:	34	
1	Рідкі дозовані лікарські форми для прийому всередину.	2	-<- в 1 темі
2	Недозовані лікарські форми.	2	-<- в 2 темі
3	Біотрансформація і взаємодія лікарських засобів.	2	-<- в 4 темі
4	Побічна дія препаратів. Лікарська залежність та її соціальна значимість. Фармакогенетика. Хронофармакологія.	2	-<- в 4 темі

5	Подразнювальні лікарські засоби.	2	-«- в 5 темі
6	Токсикологія нікотину. Шляхи боротьби з палінням тютюну.	2	-«- в 6 темі
7	Фармакологія курареречовин. Допомога при отруєннях.	2	-«- в 6 темі
8	Фармакологія дофамін- та гістамінергічних лікарських засобів. Симулятори та блокатори серотонінових рецепторів.	2	-«- в 7 темі
9	Фармакологія і токсикологія спирту етилового.	2	-«- в 8 темі
10	Наркотичні речовини. Наркоманія – соціальна проблема.	2	-«- в 8 темі
11	Фармакологія солей літію та седативних засобів.	2	-«- в 9 темі
12	Протипаркінсонічні лікарські засоби. Засоби для профілактики та лікування розсіяного склерозу.	4	-«- в 9 темі
13	Фармакологія антидепресантів. Сучасна лекоманія. Фармакологія актопротекторів.	2	-«- в 10 темі
14	Фармакологія засобів для лікування мігрені. Лікарські засоби, що впливають на кровообіг мозку. Фармакологія засобів для лікування хвороби Альцгеймера.	2	-«- в 10 темі
15	Протиаритмічні засоби.	2	-«- в 11 темі
16	Гіполіпідемічні лікарські засоби.	2	-«- в 12 темі
III.	Підготовка до підсумкового контролю засвоєння модуля 1	10	Підсумковий модульний контроль
	РАЗОМ	58	

Модуль 2. Фармакологія засобів, що впливають на функцію органів та систем. Гормональні, вітамінні, протизапальні, протиалергічні, імунотропні та ферментні лікарські засоби. Фармакологія протимікробних, противірусних, протипаразитарних, протипротозойних, протигрибкових, протибластомних лікарських засобів. Препарати кислот, лугів та солей лужноземельних металів.

I.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	12	Поточний контроль на практичних заняттях
II.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:	40	
1	Протикашльові препарати.	2	-«- в 14 темі
2	Фармакологія антидіарейних лікарських засобів. Пробиотики. Прокінетики.	4	-«- в 15 темі
3	Лікарські засоби, що впливають на функцію, тонус та скоротливу активність міометрію.	2	-«- в 16 темі
4	Імунотропні засоби. Сучасні препарати для лікування синдрому набутого імунodefіциту.	4	-«- в 18 темі
5	Ретиноїди та їх застосування в медичній практиці.	2	-«- в 19 темі
6	Засоби для лікування та профілактики остеопорозу.	4	-«- в 20 темі
7	Фармакологія детергентів, фітоантисептиків.	2	-«- в 21 темі
8	Фармакологія сульфаніламідних лікарських засобів.	2	-«- в 21 темі
9	Принципи раціонального комбінування антибіотиків.	4	-«- в 22 темі
10	Протигельмінтні засоби.	2	-«- в 24 темі
11	Фармакологія лікарських засобів для лікування токсоплазмозу, лейшманіозу, хламідіозу.	2	-«- в 24 темі

12	Радіопротектори і лікарські засоби, що сприяють виведенню радіонуклідів. Протипухлинні засоби.	4	-«- в 25 темі
13	Плазмозамінні препарати. Препарати, що містять компоненти крові людини. Лікарські засоби для парентерального живлення	2	-«- в 25 темі
14	Принципи антидотної терапії. Фармакологія антидотів	4	-«- в 25 темі
III.	Підготовка до підсумкового контролю засвоєння модуля 2	10	Підсумковий модульний контроль в СПА
	РАЗОМ	62	
	Разом СРС з дисципліни, в тому числі підготовка до підсумкового модульного контролю	120 20	

Рекомендована література:

Базова:

1. Фармакологія. Підручник для студентів медичних факультетів / І. С. Чекман, В.М. Бобирьов, Н.О.Горчакова, Л.І. Казак та ін./Видання 2-ге - Вінниця: Нова книга, 2014. - 784 с.
2. Фармакологія. Підручник для студентів медичних факультетів / Чекман І.С., Горчакова Н.О., Казак Л.І. та ін. / Видання 3-є. – Вінниця: Нова книга, 2011. – 784 с.
3. Фармакология: учебник для студентов высших учебных заведений: перевод с укр. языка/ И. С. Чекман, Н.А. Горчакова, Л.И. Казак и др./под. ред. проф. И.С.Чекмана.- Винница: Нова Книга, 2013. - 792с.
4. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів при підготовці до практичних занять. Модуль №1: Лікарська рецептура. Загальна Фармакологія. Фармакологія засобів, що впливають на нервову систему/ Е.Г. Колот. - Полтава: Укрпромторгсервіс, 2012. - 128с.
5. Медицинская рецептура: пособие для преподавателей и студентов иностранных факультетов / Т.А.Девяткина, Э.Г. Колот, Р.В. Луценко; под ред. Т.А. Девяткиной, - 4-е изд., Полтава: Укрпромторгсервіс, 2011. - 120с.
6. Машковский М.Д. Лекарственные средства.–15-е изд., перераб. і доп. в 2 томах – М.: РИА“Новая волна”, 2008. – 1206с.
7. Pharmacology: textook / V.M. Bobyrov, T.O. Devyatkina, O.M. Vazhnicha, V.M. Khristyuk. – Vinnytsia: NOVA KNYHA Publishers, 2010.– 520p.
8. Фармакологія: (Чекман І.С., Бобирьов В.М. та ін.). - Вінниця: Нова книга, 2009 - 480с.
9. Чекман И.С. и соавт. Фармакология. Рецептура. Практ. занятия. К. 000 Рада, 2009 - 832с.
10. Медична рецептура: Навчальний посібник /Т.О.Дев'яткіна, Е.Г.Колот, Р.В.Луценко. – 3-е вид., перероб. і доп.- 2013. –104с.
11. Chekman I.S., Gorchakova N.O. Panchenko N.I., Bekh P.O. Pharmacology. – Vinnytsa: Nova Knyga Publishers, 2006. – 384 p.
12. Бертрам Г., Катцунг. Базисная и клиническая фармакология: в 2 томах – Москва.-Санкт-Петербург, Бипом – Невський діалект, 2003- 612с; 670с.
13. Дроговоз С.М. Фармакология на допомогу лікарю, провізору, студенту. – Х.: ВЦ ХАІ, 2006. – 480 с.
14. Люльман Х. Наглядная фармакология. – М.: Мир, 2008. – 383 с.
15. Посібник для самостійної роботи студентів заочного відділення фармацевтичного факультету (дистанційна форма навчання) / Чекман І.С., Беленічев І.Ф., Горчаова Н.О. та ін. – Запоріжжя: Запорізький державний медичний університет, 2009. – 154 с.
16. Скаун М.П., Посохова К.А. – Фармакологія – Тернополь:Укрмедкнига, 2003 -740с.
17. Фармакология – Сито! (Фармакология. Логика.): учебник для вузов / Под ред. С.М. Дроговоз. – Харьков: СИМ, 2007. – 236 с.
18. Фармакология спорта / Горчакова Н.А., Гудивок Я.С., Гунина Л.М. и др. – К.: Олимп л-ра, 2010. – 640 с.
19. Чекман І.С., Бобирьов В.М., Горчакова Н.О. Фармакологія. Підручник для студентів стоматологічного факультету. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 480 с.
20. Чекман І.С., Горчакова Н.О., Галенко-Ярошевський П.А. и др. Фармакология. Рецептура. Практические занятия: Учеб. для иностранных студентов / Под ред. И.С. Чекман. – К: ООО «Рада», 2009. – 832 с.
21. Бертрам Г., Катцунг. Базисная и клиническая фармакология: в 2 томах - Москва.-Санкт-

Петербург, Билом - Невський діалект, 2008- 612с.; 670с.

22. Фармакологія: Підручник/ За ред. І.С.Чекмана.-К.:Вища шк., 2001.- 598с.

Допоміжна

1. Компендиум 2013 – лекарственные препараты / Под ред. В.Н. Коваленко, А.П. Викторов. – К.: МОРИОН, 2013. – 2240 с.
2. Чекман І.С. Нанофармакологія. – Київ: ПВП Задруга, 2011. – 424 с.
3. Чекман І.С., Вікторов О.П., Горчакова Н.О. та ін. Нестероїдні протизапальні препарати: ефективність, доступність, прийнятність для пацієнта. Фармаконагляд за безпекою застосування. – Київ: Поліграф плюс, 2011.–118 с.
4. Побічні реакції серцево-судинних засобів: навч. посіб. / Чекман І.С., Вікторов О.П., Горчакова Н.О. та ін. – Київ-Запоріжжя-Харків: Вид-во ЗДМУ, 2010.–88 с.
5. Фармакологія та клінічна фармакологія. Ч. 1. Побічна дія лікарських засобів та фармакологічний нагляд за безпекою застосування ліків в Україні / Чекман І.С., Вікторов О.П., Мазур І.А., Беленічев І.Ф., Горчакова Н.О. та ін. – Запоріжжя-Київ: Вид-во ЗДМУ, 2007. – 77 с.
6. Фармакологія / Под ред. Р.Н. Аляутдинова. – 4-е изд. испр. – М.: ГЭОТАР, 2010. – 692 с.
7. Харкевич Д.А. Фармакологія. Учебник для вузов. – М.: ГЭОТАР, 2010.–836 с.
8. Основи фармакології з рецептурою: підручник / М.П. Скакун, К.А. Посохова. – Тернопіль: Укр. мед. книга, 2004. – 604 с.
9. Клінічна фармакологія: підручник / За ред. О.Я. Бабака, О.М. Біловола, І.С. Чекмана. – К.: Медицина, 2008. – 768 с.
10. Катцунг Б.Г. Базисная и клиническая фармакология в 2-х томах. – М., Спб.: Бином, Диалект. Т. 1., 2006. – 611 с., Т. 2, 2007. – 648 с.
11. Клінічна фармакологія: підручник у 2-х томах / Під ред. І.А. Зупанця. – Харків: НФАУ. Золоті сторінки, 2007. – Т. 1. – 312 с., Т. 2. – 348 с.
12. Харкевич Д.А. Фармакология с общей рецептурой. – М.: Медицинское информационное агентство, 2005. – 440 с.
13. Люльман Х. Наглядная фармакология / Х. Люльман, К. Мор, Л. Хайн; Пер. с нем. – М.: Мир, 2008.- 383 с.
14. В.В. Годован. Фармакологія в рисунках и схемах. – Одесса, 2009. В 2-х томах, 1-й т. 221 с., 2-й т. 273 с.
15. Райд Дж.Л. Клиническая фармакология и фармакотерапия: пер. с англ. / Дж.Л. Райд, П.К. Рубин, М.Р. Уолтерс. – М.: Мед. Лит., 2009.- 416 с.
16. Белоусов Ю.Б. Клиническая фармакология и фармакотерапия. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2010. – 872 с.
17. Фармакологія: Підручник / Нековаль І.В., Казанюк Т.В. – 4-е вид., виправл. – К.: ВСВ «Медицина», 2011. – 520с.
18. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 360 від 19 липня 2005 р. “Про порядок виписування рецептів та відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек” і з змінами до нього (наказ МОЗ України № 440 від 04.07.2006р.).
19. Pharmacology - Cito! : Textbook // Edited by S.M.Drogovoz. - Kharkiv, 2010.-192 p. Pharmacology at your palms: reference book / Drogovoz S.M., Kutsenko T.A. - Kharkiv: NphaU, 2010. - 80 p.
20. Stefanov O., Kucher V. Pharmacology with general prescription: text-book for English-speaking students, 2nd edition. – K., 2007. – 318 p.
21. Ganziy T.V. Study Guide to Basic Pharmacology. – Kharkiv: Fakt, 2005. –264 p. Firdaus M. Review of Pharmacology, 7th edition. – Karachi: Riaz Medical Publishers, 2007. – 190 p.
22. Katzung B.G. Basic and Clinical Pharmacology, 9th edition. – New-York: Lange, 2004. – 1202 p.
23. Laurence D.R., Bennet P.N., Brown M.G. Clinical Pharmacology, 8th edition. – London: Churchill-Livingstone Elsevier, 1998. –710 p.
24. Lippincott's Illustrated Reviews: Pharmacology, 4th Edition / Ed.: R.Finkel, M.A. Clark, L.X. Cubeddu. –Lippincott Williams Wilkins, 2008. – 560 p.
25. Lullman H, Albrcht Z., Klaus M, Detlef B. Color Atlas of Pharmacology.– Stuttgart – New-York: Thieme, 2000. – 386 p.
26. Rang H.P., Dale M.M., Ritter J.M., Moore P.K. Rang's and Dale's Pharmacology, 6th edition. – London: Churchill-Livingstone Elsevier, 2007. – 830 p.
27. Stringer J.L. Basic Concepts in Pharmacology. A students survival guide, 2nd edition. – McGraw-Hill International Edition, 2001. – 286 p.
28. Ukrainian edition of Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 29th edition. In 2 volumes–Lviv:

14. Інформаційні ресурси

1. Петров В. І. Фармакологія Підручник для вузів [Електронний ресурс] / В. І. Петров, М. Д. Гаєв, Л. М. Гайова. – 2008. – 560 с. – Формат файлу: DJVU. – Режим доступу : knigi/112-farmakologija
2. Фармакологія : підручник [Електронний ресурс] / [І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. А. Туманов та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Київ : Вища школа, 2001. – 598 с. – Формат файлу: *.doc для Microsoft Word (відскановані сторінки книги). – Режим доступу : <http://0lib.com/human/medicine/11/farmakologiya-chekman.html>
3. Нековаль І. В. Фармакологія [Електронний ресурс] / І. В. Нековаль, Т. В. Казанюк. – 4-те вид., виправл. – Київ : ВСВ Медицина, 2011. – 520 с. – Формат файлу: pdf. – Режим доступу : <http://bmedcol.edu.ua/wp-content/uploads/Підручник-фармакологія.pdf>
4. Фармакология: учебник для ВУЗов [Электронный ресурс] / под ред. Р. Н. Аляутдина. – 2-е изд., испр. – Москва : Гэотар-мед, 2004. – 592 с. – Формат файла: Архив WinRAR (1,5 МБ). – Режим доступа : <http://ymede.org/index.php?topic=446>.
5. Справочник врача-стоматолога по лекарственным препаратам : учебное пособие [Электронный ресурс] / [В. Н. Трезубов, И. В. Марусов, Л. М. Мишеев А. М. Соловьева] ; под ред. Ю. Д. Игнатова. – Санкт-Петербург : Фолиант, 2005. – Формат файла: pdf. – Режим доступа : http://dshinin.ru/Upload_Books3/Books/2011-07-08/201107081049421.pdf.
6. umsa.ter.stomat@gmail.com
7. www.umsa.edu.ua